

УДК 316.28:316.723

Субкультура населення українського Приазов'я в контексті європейських і загальноукраїнських процесів

Б.В. СЛЮЩИНСЬКИЙ

Маріупольський державний університет, м. Маріуполь, Україна,
E-mail: slushchinskiy@hitline.net.ua**Авторське резюме**

У представленій статті автором аналізує субкультуру населення українського Приазов'я в контексті європейських і загальноукраїнських процесів, яка склалася на сьогодні. Пошук свого місця у такому різноманітному глобалізаційному світі у нашій державі дещо затягнувся і сьогодні відбуваються дуже бурхливі і непроті процеси, які не можуть не відбитися на субкультурі населення, особливо такого складного регіону, яким є українське Приазов'я. Історія заселення регіону, його етнонаціональний склад, політичні, економічні та соціальні чинники не могли не вплинути на специфіку регіону. У результаті цього в регіоні виникли окремі субкультури, що відповідають не тільки соціальній чи демографічній належності, але мають ознаки належності до відповідного етносу чи національності. Це створює своєрідний і специфічний спосіб диференціації культури, в якій разом з основною класичною тенденцією існують своєрідні етнонаціональні утворення. Слід відзначити також вплив євроінтеграційних та глобалізаційних процесів, адже сучасний глобалізаційний розвиток вплинув на всі сфери людського життя. Цьому сприяли нові технології, які відбилися як на відносинах у малих і великих соціальних групах, так і на «модернізації» субкультур. Сьогодні, завдяки новим видам комунікації, таким як телебачення, мобільний зв'язок і мережа Інтернет, глобалізаційні процеси торкнулись абсолютно всіх сторін людського життя, у тому числі культури, створивши глобалізаційну культуру, яка не могла не вплинути на етнокультуру, а значить і на існування сучасних субкультур у тому числі і в українському Приазов'ї.

Ключові слова: субкультура, євроінтеграція, глобалізація, етнос, національність, епохалізм, етос, модернізація.

The population subculture of ukrainian Pryazov'ye under the influence of today's processes in Europe and Ukraine

B.V. SLYUSCHYNSKYI

Mariupol state university, Mariupol, Ukraine, E-mail: slushchinskiy@hitline.net.ua

Abstract

The population subculture of Ukrainian Pryazov'ye under the influence of the today's processes in Europe and Ukraine are under consideration in the present article. The determination of Ukraine's place in the globalized world is delayed, but nowadays a number of very impetuous and complicated processes occur and they cannot but affect the subculture of the population, especially in such a complex region, in Ukrainian Pryazov'ye. The history of the settlement of the region, its ethno-national composition, political, economic and social factors could not but affect the specificity of the region. As a result, the particular subcultures which corresponds not only the demographic or social origin but they have some features of belonging to the respective ethnic group or nationality. This creates a unique and specific way of culture differentiation where the main classical trend coexist with peculiar ethno-national entities.

It is worth noting that the European integration and the globalization also affect the processes because the modern globalization has influenced the development of all aspects of human life. New technologies which have reflected on small and large social groups as well as on the «modernization» of subcultures conducted it.

Nowadays through the new types of communication, such as television, mobile telephony and the Internet, the globalization has absolutely touched all aspects of human life, including culture and creating a globalized culture. The last one affected the ethnic culture, respectively it transformed the existing of the modern subcultures including Ukrainian Pryazov'ye.

Keywords: subculture, European integration, globalization, ethnicity, nationality, epochism, ethos, modernization.

Постановка проблеми. Соціальний розвиток сучасного євро інтеграційного світу в наш час характеризується динамізмом соціокультурних трансформацій, феноменальним єднанням інтеграційних і дезінтеграційних соціальних процесів, які демонструють об'єднання консолідації і конфронтації у відносинах, як між малими соціальними групами, так і між великими соціальними спільнотами. Все це впливає і на відносини між групами всередині

великих соціальних об'єднань, бо кожній групі властива визначена система норм і цінностей, що відрізняє її від більшості суспільства.

По-різному тлумачили поняття субкультури у різні часи. Так, наприклад, американський соціолог Д. Райзмен у своїх дослідженнях виводить поняття субкультури як групи людей, які спеціально вибирали стиль і цінності, притаманні меншості. Більш конкретний аналіз явища і поняття субкультури робить ан-

© Б.В. Слющинський, 2014

глійський вчений Д. Хебдидж. Він вважає, що субкультури приваблюють людей зі схожими смаками, які не задовольняють загальноприйнятні стандарти і цінності. Французький вчений М. Маффесолі у своїх працях використовував поняття «міські племена» для означення молодіжних субкультур, а російський орнітолог В. Дольник використовував поняття «клуби». В СРСР для означення членів молодіжних субкультур використовували термін «неформальні об'єднання молоді».

Аналіз досліджень і публікацій. Сьогодні в Україні цю важливу проблему досліджують багато вчених, таких як: В. Горбатенко, М. Михальченко, В. Омелько, А. Ручка, Л. Скокова, Є. Суїменко, В. Фесенко, М. Шульга та інші. Вони вважають, що сучасні субкультури являють собою специфічні утворення, на які впливає дуже багато факторів: місце проживання, етнонаціональна належність, вік, релігія, професія і т. д., але разом з тим, вона не може абстрагуватися від своєї традиційної культури, чи, скажімо, домінуючої культури. Якщо проаналізувати стан сьогодишнього суспільства, то побачимо, що дана проблема є достатньо актуальною, що підтверджується і зростанням складності відносин між етнічними групами і національностями як у світі, так і в окремо взятому регіоні країни. Спробуємо дослідити це на прикладі конкретного регіону.

Мета дослідження. Отже, метою статті є дослідження субкультури населення українського Приазов'я в контексті європейських і загальноукраїнських процесів. Для досягнення поставленої мети, необхідно вирішити наступні завдання: а) дослідити фактори, які впливають на створення в регіоні специфічних субкультур; б) як впливає євроінтеграція на міжкультурні відносини в регіоні: сьогодні в регіоні з'явилась «нова культура» чи сучасна субкультура населення регіону, яка являє собою «гібридну культуру»?

Об'єктивна оцінка масштабу цього соціального процесу, закономірностей його розвитку є необхідною умовою конструктивних, суспільно-розвиваючих рішень.

Об'єкт дослідження – населення українського Приазов'я.

Предмет – специфіка етнонаціональних відносин, які створюють у регіоні специфічний, приазовський тип суспільного етосу.

Виклад основного матеріалу. Субкультура українського Приазов'я складається з окремих субкультур, що відповідають не тільки соціальним чи демографічним групам, але й етнонаціональним утворенням (104 національностей та етносів). Це своєрідний і специфічний спосіб диференціації культури, де разом з основною класичною тенденцією, знаходяться своєрідні етнонаціональні культурні утворення, які як за формою, так і за змістом відрізняються від провідної культурної традиції, хоч разом з тим

є прямим генетичним продовженням останньої. Вони репрезентуються не тільки своїми суб'єктивними прихильностями до певних соціальних груп і культурних утворень, але і завдяки народженню та проживанню на визначеній території, їх належності до відповідної національної чи етнічної спільності, використуванню тієї чи іншої мови, дотримання певних традицій, звичаїв, норм поведінки тощо.

Враховуючи перелічені фактори, які визначають субкультуру регіону, неможливо не торкнутися проблем європейських (глобалізаційних) впливів. Адже сьогодні у всьому світі відбуваються глобалізаційні процеси. Глобалізація – термін для визначення ситуації змін усіх сфер життя суспільства під впливом суспільної тенденції до взаємозалежності та відкритості [1, с. 226].

Сучасний глобалізаційний розвиток вплинув на всі сфери людського життя. Цьому сприяли нові технології, які відбулися як на відносинах у малих і великих соціальних групах, так і на «модернізації» субкультур. Сьогодні, завдяки новим видам комунікації, таким як телебачення, мобільний зв'язок і мережа Інтернет, глобалізаційні процеси торкнулись абсолютно всіх граней людського життя, у тому числі культури, створивши глобалізаційну культуру, яка не могла не вплинути на етнокультуру, а значить і на існування сучасних субкультур.

Звичайно, щоб зрозуміти себе, визначити свою субкультуру, потрібно знайти свої коріння. Відомий американський антрополог К. Гірц пропонує користуватися при цьому двома піднесеними абстракціями: «вродженим способом життя» і «духом нашої доби». Перша означає пошук коренів групової ідентичності в місцевих звичаях, які встановилися в інститутах і досягненнях суспільного досвіду людей. Друга – «звернення уваги на загальні окреслення історії нашої доби», зокрема, на те, що вважаємо загальним спрямуванням і питомим змістом цієї історії [2, с. 281–282]. Абстракцію «вродженого способу життя» американський антрополог називає «есенціалізмом», а абстракцію «духу нашої доби» – «епохалізмом». Він вважає, що сьогодні нема жодної країни, яким би не були притаманні обидві ці абстракції [3, с. 8], бо міграційні процеси зачепили весь світ. Звичайно, між даними абстракціями можна вгледіти певні протиріччя: з одного боку – це «етнічна модель нації» (есенціалізм), в якій провідне місце займають примордіальні елементи (етнічність, мова, релігія, звичаї, традиції тощо), тобто «вроджений спосіб життя». З іншого – «громадянська модель нації» (Е. Сміт). «Громадянська модель нації» (епохалізм) й буде «духом нашої доби». Існування жодної з моделей окремо неможливо. Правда, роль визначальних складових цього співставлення не однакова. Вона залежить від оточен-

ня, інтенсивності впливу тощо. Як свідчать дослідження, проведені в українському Приазов'ї ($n = 1300$), етнос, який проживає компактно в окремому регіоні і не має зв'язку з іншими етносами і своєю історичною батьківщиною (діаспора), більше притримується «вродженого способу життя», ніж не чисельні, які проживають серед інших етносів. Його можна віднести до тих, що тяжіє до «духу нашої доби». Але і природжений етнос відчуває на собі «тяжіння» «духу нашої доби», бо історичне минуле відходить все далі і далі, а нові події, фактори створюють нову соціокультурну добу. До соціуму, який весь час досить активно отримує постійну «дозу» «духу нашої доби» можна віднести будь-яке місцеве населення. Разом з тим, як справедливо підкреслює К. Гірц, між цими двома крайностями є «велика маса населення, в якій есенціалістичні і епохалістичні почуття перетворились на «мозаїку» поглядів, і впорядкувати цю «мозаїку» може лише потік суспільних змін, тому що тільки він їх створив».

Нема жодної країни, яка б однаково розвивалась, але є певні «віяння часу», які, як показує історія, у певні періоди торкаються так чи інакше дуже багатьох держав і тоді відбувається так званий «потік суспільних змін». Слід зазначити, що «потік суспільних змін» часто не впорядковує, а загострює проблему групових ідентичностей чи етнічних субкультур. Дані загострення відбуваються за відповідними соціальними законами, створюючи, так би мовити, «ланцюгову реакцію» у світових співтовариствах, яка в багатьох країнах навіть сьогодні створює етнічні протиріччя і конфлікти [4, с. 28–40].

Зародження етнічних протиріч і конфліктів у різних точках сучасного світу відбувається у тісному зв'язку і часто під прямим впливом процесу глобалізації. Зміст цього процесу, за визначенням М. Елброу, полягає в активному розповсюдженні практик, цінностей, технологій та інших людських творінь по всій земній кулі, і все більш сильним впливом на людське життя глобальних практик, у перетворенні всієї земної кулі на фокус чи передумови для людської діяльності» [5, с. 189].

Глобалізація взагалі має позитивні наслідки для суспільного прогресу. Але за всіх позитивів неможливо не помічати і негативні наслідки. Серед них: взаємна недовіра між народами, етносами та національностями, загрози трайбалізму (сьогодні це проявляється у багатьох регіонах світу), не вирішення національно-етнічних протиріч, розгортання агресивних форм імперіалізму і захист національних інтересів, релігійна ксенофобія і нетерпимість, расовий екстремізм, міжнародний тероризм, цивілізаційні протиріччя тощо [6, с. 109].

Реалії глобалізаційних впливів на етнонаціональні відносини іноді виявляються до-

статньо суперечливими. Урбанізація, мобільність населення, зводячи разом етносоціальні групи, створюють боротьбу між ними за соціальні блага, за престижний соціальний статус, формуючи тим самим міжетнічні протиріччя (конфлікти). Конфлікти не тільки відбуваються через різні етнонаціональні належності суб'єктів соціуму, але і через інші причини. Зрозуміло, що існування людства неможливе без промислового розвитку, а розвиток промисловості, розростання міст порушують природний екологічний баланс, часто нищать середовище існування і життєзабезпечення цілих етносів («вроджений спосіб життя»), викликає з їхнього боку протест, який може набути відверто агресивної форми. Таким чином, відбувається знову-таки парадокс: створена людством модернізація нищить її «творця», чи іншими словами, створює загрозу ідентичності [7, с. 78–102]. «В період руїн люди повертаються до колективної ідентичності, яка дає їм почуття безпеки. Духовна дезорієнтація сприяє апартеїдному мисленню, за яким знаходяться ірраціональні страхи перед «другими», іншими. Під час соціальних конфліктів інші видаються загрозою status quo, місцеві мешканці апелюють до нації, щоб зробити державу гарантом їх традиційних прав володіння» [8, с. 203]. Тут відбувається посилення міжкультурної взаємодії, яке є характерною ознакою сучасного часу. В одних випадках – це джерело загострення етнокультурних протиріч, а в інших – прояв однієї з об'єктивних закономірностей зближення етнічних культур. Будь-яка етнічна культура, завдяки відповідним нормам, цінностям, ідеалам, формує свій особливий культурний соціум, свою субкультуру. Жодна така етнічна субкультура нездатна підмінити собою іншу. Але це жодним чином не спрощує можливостей діалогу між різними субкультурами, що повинне стимулювати процес їх саморозвитку. Тільки за такого діалогу відбуваються деякі процеси адаптації. Їхній характер залежить від критеріїв співставлення етнічних субкультур. Якщо виходити із ціннісної моделі розвитку останніх, то до таких критеріїв можна віднести, наприклад, рівень розвитку окремих культурних компонентів, ступінь складності структури цінностей означених культур чи кількість накопичених етнічними спільностями елементів культури тощо. Але у будь-якому випадку доцільність введення даних критеріїв значною мірою обумовлюється їх спрямованістю на розкриття найбільш важливих функцій етнокультурних цінностей – етноінтегруючої і етнодиференціюючої, що охоплює не тільки традиційно-побутове коло культури, але і сферу етнічної самосвідомості [9, с. 607].

Крім того, особливості системи цінностей етносу, як і структура його контактів, значною мірою визначаються чисельністю останнього. Скажімо, у порівнянні із представниками чис-

ленних етносів, які мають менше підстав для занепокоєння відносно збереження своєї етнічної самобутності (субкультури), у нечисленних етносах (якщо дивитись на загрозу асиміляції) етнічність здатна набувати характеру самоцінності. Яскравим прикладом цьому служать етнічні угруповання, які проживають на території українського Приазов'я [10, с. 5–17]. Представники такого етносу, як, наприклад, греки, які проживають компактно, зберегли свою самобутність (субкультуру), але вона діє лише на території їхнього проживання. За межами населеного пункту (наприклад, місто, куди вони їздять на роботу) в дію вступає «дух нашої доби», який «примушує» даний етнос приймати загальноприйняті в регіоні «правила гри», піддаватися могутньому впливу домінуючої тут культури. Якщо взяти саму діаспору [11, с. 118–120], то тут мова і національна культура її представників значно відрізняються від сучасної мови і культури їх історичної батьківщини. Але все-таки греки зберігають і культуру, і традиції свого народу.

Стосовно такої етнічної групи, як німці (їх значно менше), то, як показують результати дослідження, мову, а значить і самобутність їм зберегти значно важче. Крім цього, мови, яка залишилася їм у спадок, вже давно не існує. Звичайно, вони пробують об'єднуватися, щоб її зберегти, але міське життя не дає їм такої можливості. Тому відбувається поступова «розмитість» мови і втрата «національної культури», особливо молоддю, яка асимілюється і тяжіє до «запозиченої» західної культури, щоб не «відрізнитися» від інших. Як сказав, що тут проглядається модель «солідаризації».

Все це підтверджує думку, висловлену вище, про втрати свого національного (вродженого) під тиском нового. Особливо це торкається невеликих етнічних спільностей, які нараховують у своєму складі декілька десятків або сотень людей. У Приазов'ї саме одиничні представники тієї або іншої культури, не маючи можливості спілкуватися рідною мовою, розчиняються в іншій культурі, втрачаючи свою національну мову і культуру. Зникнення мови означає фактично вирок смерті для даної культури і, як наслідок цього, збіднення досягнень людства в цілому. Тому не випадково те, що сучасна євроінтеграція (глобалізація) з її крайностями викликає стурбованість у таких спільностях. Ці загрози і небезпеки, які вона несе в собі локальним культурам, мають реальне підґрунтя. Євроінтеграційні (глобалізаційні) процеси створюють збільшення індивідуалізації і прагматизації настанов людей та їх взаємовідносин. Під впливом так званої глобальної культури створюються послаблення локальних культур/субкультур, зростає їх аморфність, девальвуються самобутні культурні канони, стираються культурні і ментальні межі між народами. Все це ставить великий знак пита-

ня відносно збереження культурної багатоманітності світу як важливого фактора розвитку людства.

Проаналізуємо висловлене вище, за результатами проведеного в українському Приазов'ї соціологічного опитування.

На запитання: «Чи відрізняється ваша мова і культура від сучасної мови і культури вашої історичної батьківщини, якщо так, то чому так сталося?» респонденти дали неоднозначну відповідь. Більшість респондентів, крім етнічних українців (0%) і росіян (1,4%), вважають що «так» і основна причина відмінності існуючої національної мови – відірваність від історичної батьківщини. Серед німців їх 43,7%, серед греків – 36,1%, серед євреїв – 10,2%. За результатами відповідей можна зробити висновок, що чим менша етнічна група, тим «коротша етнокультурна пам'ять».

Багато респондентів висловили думку, що причиною появи відмінностей між існуючою національною мовою і культурою, і мовою, і культурою історичної батьківщини є проблеми, пов'язані з історичними періодами та політичними впливами. Такої думки дотримуються 27,1% греків, 25,7% росіян, 24,3% німців, 15,1% євреїв і навіть 14,7% українців, вважаючи причину в тому, що давно не їздили на Західну Україну. Є респонденти, які вважають, що ні їх національна культура, ні їх національна мова не змінилися, а саме: українці (35,8%), євреї і росіяни (по 25,7%), німці – 17,3% і греки – 12,5%.

Думки стосовно того, що національна мова і національна культура відрізняються від національної мови і культури історичної батьківщини через існуюче мовне середовище дотримуються: 16,6% українців, 10% євреїв, 2,8% росіян і 2,1% греків. Німці від відповіді утримались.

Дехто вважає, що на відмінність національної мови і культури від національної мови і культури історичної батьківщини вплинула русифікація, а саме: 13,5% українців, 11,8% євреїв, 4,1% німців і 3,1% греків. Росіяни, звичайно, від відповіді на це запитання утримались. Ще 5,5% українців, 3,5% німців і 2,7% росіян не змогли визначитися, а 10,2% євреїв, 4,2% українців і 3,4% і греків висловили думку, що не можуть визначитися, бо нема можливості порівняти.

Як бачимо, тільки греки і німці вважають, що відмінність існує через відірваність від історичної батьківщини. Більшість представників різних етносів пов'язують таку строкатість мовної і національної культур з історико-політичними факторами.

Висновки. Резюмуючи викладене вище, можна констатувати, що у представників різних етнонаціональних груп сучасного українського Приазов'я існує відмінність національної мови і культури від сучасної національної

мови і культури їх історичної батьківщини. На це вплинули різні аспекти, серед яких: історичні періоди розвитку регіону, багатокультурність, примусова русифікація, відірваність від історичної батьківщини, розселення і можливість залучення до своєї культури. Це підтверджує думку, висловлену раніше, а саме відносно зіткнення есенціалістських та епохалістських елементів у сучасному розвитку суспільства, урбанізації, впливу євроінтеграційних (глобалізаційних) процесів і створення нової європейської (глобалізаційної) культури (зіткнення «вродженого способу життя» і «духу нашої доби»).

Тобто, євроінтеграційні (глобалізаційні) процеси, так чи інакше, позначились на сучасному стані культури в усьому світі, але особливо – на країнах «третього» і «другого світу». На це впливає і те, що Україна, як країна «другого світу», яка достатньо все-таки відстає у своєму розвитку від таких же країн, навіть колишнього соціалістичного табору, знаходиться у кризовому стані.

Цей кризовий стан викликав різноманітні зміни людського життя. Зміни відбулися не тільки в економіці чи політиці, вони торкнулись культури, демографії, навіть структури суспільства. Змінилися сталі суспільні відносини, розірвалися існуючі за радянських часів зв'язки, перевернулися ієрархії. Все це привело до знищення існуючої мережі господарського обміну, до міжетнічних конфліктів, міжконфесійних спорів, розпаду сімей тощо [12, с. 201–213]. За таких обставин, звичайно, відбуваються зміни і у відносинах у багатокультурному середовищі, що ми спостерігаємо

в Приазов'ї. Минула культура знищена, а сучасна – не створена. Тут, з одного боку, відбувається інерційний культурний рух, а з іншого – спроба залучення до західної культури, але у своєму її сприйнятті, що створює хвилеподібний культурний рух з «модерністськими» зразками. Така «модернізація» впливає на стан визначеної спільності, викликає зміну значень, цінностей, символів і змістів. Внаслідок цього відбувається деформація культури, а саме: десимволізація попередніх символів, переконань, лозунгів, мети, зразків, ідеалів, способів дій тощо. Їм на зміну приходять інші, нові символи, переконання, ідеали і способи дій. Це призводить до суспільних втрат, які накладають хворобливий відбиток на уявленнях різних етнонаціональних утворень.

Різноманітні суспільні втрати впливають на ідентифікаційні практики людей. Коли відбуваються радикальні суспільні зміни, підриваються і губляться старі чи традиційні устої життя (А. Ручка), з'являються травматична ідентичність, надмірна фрагментаризація, соціальна і культурна дезінтеграція і т. ін., тоді взагалі важко говорити про створення будь-яких усталених соціокультурних ідентичностей, що зараз і відбувається в українському Приазов'ї. Цьому, так чи інакше, сприяють євроінтеграційні (глобалізаційні) процеси. Вони різняться небувалою інтенсифікацією різноманітних зв'язків – економічних, політичних, культурних, соціальних. У результаті сьогодні людство включається у транснаціональні соціальні мережі, які впливають на формування «нової культури» чи, скажімо, на створення «гібридної субкультури».

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Социология: Энциклопедия / [сост. А. А. Грицаков, В. Л. Абушенко, Г. М. Евелькин и др.]. – Мн. : Книжный Дом, 2003. – С. 226.
2. Гірц К. Інтерпретація культур: Вибрані есе / К. Гірц. – К.: Дух і Літера, 2001. – С. 281–282.
3. Ручка А. Соціокультурні ідентичності в контексті глобалізаційних перетворень / А. Ручка // Культура – суспільство – особистість : навч. посіб. / [за ред. Л. Скокової]. – К. : Ін-т соціології НАН України, 2006. – С. 8.
4. Здравосмыслов А. Г. Социология конфликта / А. Г. Здравосмыслов. – М. : Аспект-Пресс, 1996. – С. 28–40.
5. Фесенко В. Влияние процессов глобализации на политико-правовой статус национальных меньшинств в Украине / В. Фесенко // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень НАНУ. – К., 2001. – Вип. 15. – С. 189.
6. Федик П. До проблем аналізу етнічної напруженості в Україні / П. Федик // Етнополітичні конфлікти у посттоталітарному просторі. – К. : УФІМБ, 1999. – С. 109.
7. Горбатенко В. П. Стратегія модернізації суспільства: Україна і світ на зламі тисячоліть / В. П. Горбатенко. – К. : Академія, 1999. – С. 78–102.
8. Альтерматт У. Етнонаціоналізм в Європі : пер. с нем. / У. Альтерматт – М. : Рос. гос. гум. ун-т., 2000. – С. 203.
9. Аза Л. А. Особливості процесу міжетнічної культурної взаємодії в українському суспільстві / Л. А. Аза // Українське суспільство на порозі третього тисячоліття : кол. монографія / Л. А. Аза / [за ред. М. Шульги]. – К. : Ін-т соціології НАН України, 1999. – С. 607.
10. Слющинський Б. В. Глобалізація та субкультури. Теоретичні засади соціологічного аналізу / Б. В. Слющинський // Віче. – 2008. - № 24. – С. 15–17.
11. Пономаренко Н. Н. Быт и культура греков Приазовья (кон. XVIII – нач. XX вв.) / Н. Н. Пономаренко // Донбасс и Приазовье: Проблемы социального и духовного развития : тез. докл. Междунар. науч.-практ. конф., Мариуполь, 26–27 мая 1993 г. – С. 118–120.

12. Слющинський Б. В. Основні тенденції та особливості соціокультурного середовища українського Приазов'я / Б. В. Слющинський // Нова парадигма. – 2007. – Вип. 68. – С. 201–213.

Стаття надійшла до редакції 30.07.2014

REFERENCES:

1. Sociologia: Enciklopedia (Sociology: Encyclopedia). Мн. : *Knyzhnuy Dom*, 2003. P.226.
2. Girts K. Intrpretacia kultur: vubrani ese (The interpretation of cultures: selected essays). К. *Girts. К.: Duh ta litera*, 2001. P.281-282.
3. Ruchka A. Sociokulturni identychnosti v konteksti globalizatsiynykh peretvoren' (Social and cultural identity in the context of globalization changes). *Kultura – Suspilstvo – Osobustist*. Kyiv: *Institute of Sociology of NAS of Ukraine*, 2006. - P.8.
4. Zdravosmyslov A. G. Sociologia konflikta (Sociology of conflict). М. : *Aspect-Press*, 1996. P.28-40.
5. Fesenko B .Vliyanie protsesov globalizatsii na politiko-pravovoi status nacionalnykh menshinstv Ykrainu (Impact of globalization on the political and legal status of national minorities in Ukraine). *Naykovi zapysky Instytutu Politychnykh ta entonatsiynykh doslidgen Nacionalnoi Akademii Nayk Ykrainu*. К., 2001. Vol.15. P.189.
6. Fedyk P. Do problem analyzy etnichnoi naprygenosti v Ykraini (The analysis of the problems of ethnic tensions in Ukraine). *Etnopolitichni konflikti v posttotalitarnomy prostori*. К. : *UFIMB*, 1999. P.109.
7. Horbatenko V. P. Strategia modernizatsii sypilstva: Ykraina I svit na zlami tusyacholit (Strategy of society modernization: Ukraine and the world at the turn of the millennium). К. : *Akademia*, 1999. P.78-102.
8. Altermatt Y. Etnonatsionalizm v Evrope (The ethnonatsionalizm in Europe). Moscow: *Ros. gos. gym. universitet.*, 2000. P.203.
9. Aza L. A. Osoblivosri process migetnichnpi vzaemodii v ykrainskomu sypilstvi (Features of the process of inter-cultural interaction in Ukrainian society). *Ykrains'ke sypilstvo na porozhi tret'ogo tusyacholittya: Kol. Monographiya*. Kyiv: *Institute of Sociology of NAS of Ukraine*, 1999. P.607.
10. Slyushchynskyy B. V. Globalizatsiya ta sybculture. Teoretichni zasadu sociologichnoho anmalyzy (Theoretical foundations of sociological analysis. *Veche*. 2008. № 24. P.15-17.
11. Ponomarenko N. N. But ta kylytra grekov Priazov'ya (kin.XVIII -pochat.XX st.) (Daily graft and culture of Greeks in Pryazov'ya). *Donbass and Pryazov'e: problemu socialnogo ta kylytrnogo rozvutky: tezu dokladiv Mignarod. Naykovo-prakt. Konf.*, Mariupol, 26-27 May 1993- P.118-120.
12. *Slyushchynskyy B. V. Osnovni tendencii ta osoblivosti sociokulturnogo seredovuscha ykrainskogo Pryazov'ya (Major trends and features of the socio-cultural environment in Ukrainian Pryazov'ye). Nova Paradigma*. 2007.- Vup.68. P.201-213.

Слющинський Богдан Васильович - доктор соціологічних наук, професор
Маріупольський державний університет
Адреса: 87556, м. Маріуполь, пр. Будівельників, 129
E-mail: slushchinskiy@hitline.net.ua

Slyushchynskyy Bogdan Vasylovych – doctor of social sciences, Full Prof.
Mariupol state university
Address: 129, Budivelnkyiv Av., Mariupol, 87556
E-mail: slushchinskiy@hitline.net.ua